

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

HARVARD LAW SCHOOL
LIBRARY

Hungary
320
MAGYAR JOGÁSZEGYLETI ÉRTEKEZÉSEK.

XLIV.

V. közt. 3. füzet.

A MAGYAR BÜNTETŐ TÖRVÉNYKÖNYV

BÜNTETÉSI ÉS BÖRTÖNRENDSZERÉNEK

JELÉNLEGI VÉGREHAJTÁSA ÉS ENNEK EDDIGI EREDMÉNYEI

HATA

Dr SZÉKELY FERENCZ.

PRÓLVÁSTATOTT A MAGYAR JOGÁSZEGYLET BÖRTÖNÜGYI BIZOTTSÁGÁNAK
1882. ÉVI JANUÁR 10. NAPJÁN TARTOTT ÜLÉSÉSEN.

BUDAPEST.

FRANGLIN-TÁRSULAT KÖNYVNYOMDÁJA.

1882.

Az igazgató választmány tagjai:

Élnök: *Csemegi Károly* curiai tanácselnök;

alelnökök: *Munatlovich Emil* curiai tanácselnök;

Dr. Környey Ede ügyvéd;

titkár: *Dr. Fayer László* egyetemi rk. tanár;

ügyész: *Dr. Siegmund Vilmos* a budapesti ügyvédi kamara titkára;

pénztárnok: *Dr. Szivák Imre* ügyvéd és orsz. képviselő;

könyvtárnok: *Dr. Tarnai János* ügyvéd;

választmányi tagok: *Dr. Beck Hugó* ügyvéd, *Czorda Bódog* curiai bíró, *Daruváry Alajos* curiai tanácselnök, *Dr. Herczegh Mihály* egyetemi tanár, *Dr. Hérich Károly* ministeri osztálytanácsos, *Dr. György Elek* a budapesti ügyvédi kamara ügyésze és orsz. képviselő, *Hodossy Imre* a budapesti ügyvédi kamara elnöke és orsz. képviselő, *Szentgyörgyi Imre* curiai tanácselnök, *Dr. Teleszky István* igazságügyministeri államtitkár, *Tóth Elek* kir. táblai tanácselnök, *Dr. Vecsey Tamás* egyetemi tanár.

Kivonat a «Magyar Jogászegylet» alapszabályaiból.

3. §. Az egyletnek alapító, rendes, levelező és tiszteletbeli tagjai vannak.

4. §. A rendes és levelező tagok belépése egy évi időszakra történik; a tagok névsorába való beiratkozás hallgatag megújítottnak tekintetik mindaddig, míg az illető tag nem tudatja kilépését az igazgató választmánynyal.

Budapesti lakos csak rendes tag lehet.

7. §. A rendes tagok tagsági díja 5 forint; a levelező tagoké 3 forint.

A mely tag egyszer-mindenkorra 200 forint alapítványi tőkét ajándékozik az egyletnek, alapító taggá lesz.

MAGYAR JOGÁSZEGYLETI ÉRTEKEZÉSEK.

XLIV.

V. KÖTET. 3. FÜZET.

* A MAGYAR^c
BÜNTETŐ TÖRVÉNYKÖNYV

BÜNTETÉSI ÉS BÖRTÖNRENDSZERÉNEK

JELENLÉGI VÉGREHAJTÁSA ÉS ENNEK EDDIGI EREDMÉNYEI

IRTA

Dr SZÉKELY FERENCZ.

FELOLVASTATOTT A MAGYAR JOGÁSZEGYLET BÖRTÖNÜGYI BIZOTTSÁGÁNAK
1889. ÉVI JANUÁR HÓ 26-ÁN TARTOTT ÜLÉSÉBEN.

BUDAPEST.

FRANKLIN-TÁRSULAT KÖNYVNYOMDÁJA.

1889.

HCV
9500
225

Fort
S

**A magyar jogászegylet börtönügyi bizottságának 1889. évi
január hó 26-án tartott ülése.**

Napirenden van dr. SZÉKELY FERENCZ budapesti kir. főügyési helyettes,
bizottsági tag előadása a legközelebbi megvitatásra kitzűzött következő
kérdésről:

«Büntető törvényünknek büntetési és börtön-rendszere a gyakorlatban jelenleg mennyire van keresztül vive? Az eddigi tapasztalatok alapján szükségesnek és czélszerűnek mutatkozik-e a szabadságvesztésbüntetésnek jelenlegi nemeit módosítani?»

Tisztelt bizottság!

Feladatomban első sorban az, hogy a legújabb adatok alapján kimutassam: mennyire van a gyakorlatban jelenleg keresztül vive büntető törvényünknek büntetési és börtönrendszere?

Mielőtt e feladat teljesítéséhez fognék, meg kell érintenem azt, hogy miképen fogom föl az élembe tett kérdést; és a gyakorlati megvalósítás mérvének föltüntetése előtt vázolni kell — rövid vonásokban — tételes büntető jogunknak büntetési és börtön-rendszerét.

Hogy megszabjam a keretet, a melyben előadásom mozogni fog, ki kell jelentenem, hogy *büntetési rendszer* alatt, azon intézkedéseknek összegét értem, a melyek a különböző büntetési nemeket, ezek tartalmát, szabályozásuknak legfőbb elveit és egymáshoz való viszonyukat határozzák meg, és melyeknek együttvéve egy systematicus egésznek kell alkotni.

Ezzel szemben a *«börtönrendszer»* kifejezés a szabadságvesztésbüntetés végrehajtási módozatát szabályozó elveknek foglalatát jelenti.

A tételes büntető jogunkban előjövő különböző büntetési nemek két nagy csoportra oszthatók: *főbüntetésekre* és *mellékbüntetésekre*.

I. *A főbüntetések* — az 1878. évi V. t. cz. 20. §-a értelmében — a következők:

1. halálbüntetés; 2. fegyház; 3. államfogház; 4. börtön; 5. fogház; 6. pénzbüntetés.

Ezekhez az 1879. évi XL. t. cz.-ben foglalt kihágási büntető törvénykönyvnek 15. §-a a kihágásokra nézve 7. az elzárást és 8. a pénzbüntetést sorolja.

1. *A halálbüntetést* törvényhozásunk fentartotta ugyan nemcsak a kivételes (rögtönbirósági), hanem a rendes büntetések közt is; azonban azt valóban a minimumra — két esetre — reducálta, és ez esetekben is elvonta tőle az abszolút büntetés jellegét, a mennyiben már enyhítő körülmények fenforgása esetében (91. §.) életfogytig tartó fegyházra, rendkívüli enyhítő körülmények mellett pedig (92. §.) tizenöt évig tartó fegyházra engedti azt átváltoztatni.

A halálbüntetés foganatosításának módozatául a törvény (21. §.) kötél által zárt helyen eszközendő végrehajtást ír elő.

2. Egy másik rendes, de hasonlóképen nagyon ritkán előforduló — a büntetendő cselekményeknek csak nyolcz fájára szabott — büntetési nem: az *államfogházbüntetés*.

Ez a szabadságvesztésbüntetésnek egyedüli neme, a mely úgy büntettekre, mint vétségekre is kiszabható; nevezetesen, ha «öt évnél rövidebb tartamra állapíttatik meg, *vétség*; ha pedig öt évi vagy azon felüli tartamban állapíttatik meg, *büntett* esetében alkalmazandó» (20. §., 3. bekezdés).

Az államfogházbüntetés általános tartama a büntettekre és vétségekre megállapított szabadságvesztési büntetési nemek rendes keretének mindkét határát érinti, a mennyiben egy naptól tizenöt évig terjedhet. (23. §.)

Az államfogházbüntetés végrehajtási helye törvényünk értelmében (35. §.) «külön országos fogház», mely intézkedés bizonyára akként magyarázandó, hogy e büntetési nemet, — «custodia honesta» jellegének megőrzése végett, — minden más büntetési intézettől elkülönített épületben kell végrehajtani.

Az államfogházbüntetés *tartalma* — a személyes szabadságnak a szabadságvesztésbüntetés természetéből folyó korlátozásán kívül — úgyszólván a pusztá letartóztatásban merül ki, a mennyiben az államfogyok munkára nem kényszeríthetők, saját ruházatukat viselhetik, és önmagukat élelmezhetik. (35. §.)

3. A szabadságvesztésnek legsúlyosabb neme tételes jogunkban a *fegyház*. Kizárólag büntettekre alkalmazható. Törvényünk értelmében a fegyház az egyedüli szabadságvesztésbüntetés, a mely életfogytig tarthat, azonban ekkor sem abszolút büntetési nem, mert enyhítő körülmények fenforgása mellett (91. §.) tizenöt évi időtartamura, sőt rendkívüli enyhítő körülmények hatása alatt (92. §.) 10—15 évi tartamura is átváltoztatható. De még ha a konkrét esetben életfogytig tartó fegyház szabatik is ki, a büntetés végrehajtása alatt ez elvesztheti abszolút jellegét, a mennyiben, ha az elítélt szorgalma és jóviselete által a javulásra alapos reményt nyújtott: *legalább tizenöt évi fegyházbüntetés kiállása után feltételes szabadságra bocsátható.* (48. §.) A határozott idejű fegyház leghosszabb tartama *tizenöt év*, legrövidebb tartama pedig két év (22. §.).

A fegyházbüntetés munkakényszerrel,* fegyházi élelmezéssel és a fegyházi ruhának előírt viselésével jár, s a fegyenczet a börtönügyi igazgatás által megállapított házsabályoknak és házi fegyelemnek veti alá. (29. §.)

Végrehajtásának törvényünk értelmében (28. §.) *országos fegyintézetben* kellene történnie.

4. A szabadságvesztésbüntetésnek a büntettekre alkalmazható másik neme: a *börtön*. Csak határozott időtartamú; legfölebb *tíz évig* tarthat; minimuma: *hat hó*. (24. §.)

A börtönbüntetést a törvény (36. §.) *kerületi börtönben*, vagy az igazságügyi miniszter által e célra *kijelölt törvényszéki fogházban* rendeli végrehajtatni.

A börtönre ítélnék (rabnak) munkára szorítását a törvény előírja ugyan, de a munka neme tekintetében a raboknak választási jogot ad, és a börtönépület területén kívül őket csak

* Mindazonáltal azzal a korlátozással, hogy a fegyenczek a fegyintézetben kívül közmunkára beleegyezésük *nélkül* is ugyan, de csak akkor alkalmazhatók, ha őket a többi munkásoktól elkülöníteni lehet. (29. §.)

közmunkával és *csak bekegyezésük mellett* engedi foglalkoztatni, és ez esetben is csupán a fegyenczektől és a szabad munkásoktól való elkülönítés feltétele alatt. (37. §.)

A rabruha viselése és a rab élelmezés kötelezőleg van előírva (37. §. második bekezdés).

A fegyház és börtönbüntetés tartalma között mutatkozó különbség — a munkáltatás tekintetében fennálló, előbb már érintett eltérés mellett — abban nyilvánul, hogy a rabok házi rendje és fegyelme enyhébb a fegyenczekénél, és hogy a rabok naponként nem egy, hanem két órát tölthetnek a börtönhöz tartozó területen (37. §. második bekezdés és 38. §.).

5. *Vétségekre* nézve a törvény a szabadságvesztésbüntetésnek csak egy nemét ismeri: a *fogházbüntetést*.

Ez öt évig tarthat; legrövidebb tartama pedig *egy nap* (25. §.); végrehajtásának helye: a törvényszéki és járásbirósági fogházak (39. §.); *intenzitása* jelentékenyen csekélyebb mint akár a fegyházé, akár a börtöné.

A munkakényszer a fogházbüntetésnél is megvan ugyan; de már a munkanem választásának jogával és avval a föltétellel, hogy a munka az elítélt egyéni viszonyainak megfelelően.

Az élelem, a házi rend és fegyelem tekintetében fennálló szabályok enyhébbek, mint a fegyháznál és börtönnél e részben megállapítottak (40. §.); sőt a törvény megengedi a bíróságoknak azt is, hogy egyes fogházra ítélteteket — különösen tekintetre méltó okoknál fogva — fölmentsenek a munka alól, illetőleg megengedjék nekik, hogy magukat saját költségükön élelmezessék (41. §.).

A fiatal (életüknek huszadik évét még be nem töltött) büntetéseknél, a kiknél a javítási, illetőleg az a czélzat, hogy az erkölcsi megromlástól megóvassanak, nagyon eltérbe nyomul, a kimondott fogházbüntetés végrehajtásának módozata gyanánt a bíróság, illetőleg az igazságügyi miniszter a *javítóintézetbe való elhelyezést* rendelheti el (42. §.).

Ezt törvényünk nem tekinti büntetési nemnek, hanem csak végrehajtási módozatnak. Jellege az, hogy a büntetés, a megtorlás itt háttérbe szorítatik, helyet adva a javításnak, az erkölcsi nevelésnek mint fő czélnek.

Kihágás miatt három napnál hosszabb elzárásra ítélt husz.

éven aluli egyének olyan helyeken, a hol javító-intézet létezik, ebbe helyezendők el, és ez esetben munkára kényszerítendők. (1879. évi XL. t. cz. 19. §.)

6. A kihágásokra megállapított szabadságvesztésbüntetési nem: az elzárás. Két hónapot nem haladhat tul; legrövidebb tartama három óra. (Kbtk. 16., 17. §§.); végrehajtási helye köz-igazgatási, esetleg kir. bírósági fogház; módja: magánelzárás. Tartalmát a puszta letartóztatás teszi ki, a mennyiben az elzárásra ítelt egyén munkára nem szorítható, önmagát élelmezheti, és saját ruháit viselheti. (18. §.)

7. A pénzbüntetés büntetteknel csak mint mellékbüntetés, vétségeknél és kihágásoknál mint fő és mint mellékbüntetés jöhet elő. Büntetteknel és vétségeknél 1—4000 frtig (btk. 26. §.), kihágásoknál 50 krtól 300 forintig szabható ki (kbt. 16. §.). Behajthatlanság esetében a pénzbüntetést szabadságvesztésbüntetésre kell átváltoztatni, és pedig kihágásoknál mindig elzárásra, büntetteknel és vétségeknél pedig, ha főbüntetés volt: fogházra, ha mellékbüntetés volt: azon nemű szabadságvesztésbüntetésre, melyre az illető a pénzbüntetésen felül íteltetett. (1878 : V. t. cz. 53. §., 1879 : XL. t. cz. 22—23. §§.)

Az átváltoztatásnál büntett és vétség esetében 1—10 frtig terjedhető összeg helyett egy nap, kihágás esetén 2 frtot felül nem haladó pénzbüntetés helyett 3—12 óra, 2—10 frtig egy nap, azon felül minden 10 frtig terjedhető összeg helyett egy-egy napi elzárás állapítandó meg.

II. *Mellékbüntetések* büntető törvényünk értelmében: a már említett *pénzbüntetésen felül*; 2. a hivatalvesztés; 3. a politikai jogok gyakorlatának felfüggesztése; 4. egyes tárgyak elkobzása; 5. egyes szakképzettséget kívánó foglalkozás gyakorlatától való eltiltás; 6. kitiltás az országból.

Kihágásokra kiszabható mellékbüntetések pedig — eltekintve a pénzbüntetéstől — 2. eltiltás valamely üzlet vagy ipar folytatásától; 3. kitiltás az országból; 4. egyes tárgyak elkobzása.

1. *A hivatalvesztés és a politikai jogok gyakorlatának felfüggesztése* azzal a hatálylyal jár, hogy az elítelt nemcsak a szabadságvesztésbüntetés tartama alatt (btk. 59. §.), hanem annak kiállta, illetőleg elévülési idejének lejárta után is bizonyos hivatalait, állását, szolgálatát, kitüntetéseit elveszti, ille-

tőleg azok elnyerésében és bizonyos állampolgári jogok gyakorlásában megátoltatik (btk. 55—56. §§.)

E mellékbüntetések vétség esetében 1—3 évi, büntettnél 3—10 évi tartamban állapíthatók meg (57. §.); hat havi fogháznál, illetőleg államfogháznál nem súlyosabb büntetés esetében mellőzhetőek. (54. §.)

2. Az *elkobzás* csak a büntett vétség vagy kihágás által létrehozott, illetőleg azok elkövetésére használt tárgyakra nézve mondható ki (btk. 61. §., kbt. 25. §.); azonban nem a tettesnek tulajdonát képező tárgyakra nézve csak akkor, ha azoknak birtoklása, használása vagy terjesztése tiltva van.

Ennek különleges esetei a büntetőtörvény 62., és a kihágási törvény 38., 39. és 90. §§-ban vannak meghatározva.

3. A *szakképzettséget kívánó foglalkozás gyakorlásától való eltiltást* büntető törvényünk az illetők járatlanságából, hanyagságából, illetőleg a hivatás vagy foglalkozás szabályainak megszegéséből okozott emberölés (291. §.), vagy súlyos testi sértés (310. §.) eseteiben írja elő mellékbüntetés gyanánt.

4. Az *országból való kitiltás* büntető törvényünk 64. §-a, és a kihágási törvény 69. §-a értelmében, *csak külföldiek ellen* alkalmazható; és pedig a bíróság belátása szerint vagy határozott időre, vagy örökre.

5. *Eltiltás a folytatott ipar vagy üzlet tovább gyakorlásától* a kihágási btk. 85., 89. és 130. §§-ban felsorolt kihágások miatt történhetik.

* * *

Áttérve a *börtönrendszer* vázlatára, ki kell emelnem, hogy e részben tételes büntető jogunk szabadságvesztés-büntetési neveit a következő csoportokra kell elkülönítenünk:

1. fegyház és börtön; 2. fogház egy éven felül; 3. fogház egy éven alul; 4. államfogház; 5. elzárás.

1. A *fegyház- és börtönbüntetések*nél büntető törvényünk a fokozatos (progressiv) vagy ir-rendszert tette magáévá.

Ide vonatkozó intézkedéseinek lényege az, hogy a fegyencz vagy rab, rendszerint büntetésének kezdetén, és pedig ha három évre vagy ennél hosszabb időre ítéltetett el, egy évig, a három évnél rövidebb időre elítélt pedig büntetése tartamának

egy harmad része alatt, éjjel és nappal magán elzárásban tartatik. (30. és 38. §§.)

A magánelzárás csak akkor mellőzhető, ha ezt az elítélt egészségének érdeke okvetlenül szükségessé teszi (32. §.); ez ok megszűntével azonban a büntetés tartamának első felében, az életfogytig tartó fegyházra ítélnél pedig az első tíz évben, utólag alkalmazandó. (33. és 34. §§.) A büntetési idő második stadiumában a fegyenczek és rabok nappal — megfelelő osztályozás mellett — közös elzárásban vagy a szabadban foglalkoztattatnak, s éjjelre elkülönítetnek.

Ha e fokozaton az elítélt javulására alapos reményt nyújtott: büntetési ideje *két harmad részének*, illetőleg az életfogytig tartó fegyházra ítélt tíz évnek *kitöltése után közvetítő intézetbe* helyezhető, hol szintén munkára szorítják ugyan, de enyhébb bánásmódban részesítik. (44. §.)

Ha az elítélt a közvetítő intézetben a javulás reményét megerősítette, és ha büntetésének *háromnegyed részét*, az életfogytig tartó fegyházra ítélt pedig tizenöt évet kitöltött: *feltételes szabadságra* bocsátható. (48. §.)

A három éven aluli fegyháznál és börtönnél a progresszív rendszer nem érvényesül teljesen; mert a harmadik fokozat: a közvetítő intézetbe helyezés, sőt a hat hónaptól egy évig terjedő börtönnél a feltételes szabadságra bocsátás sem történhetik meg.

2. Még kevésbé vitetik keresztül a progressivitás a *fogháznál*.

A *magán elzárást* ugyan az *egy évnél hosszabb tartamu* fogházbüntetés esetében a fennebb érintett mérvben alkalmazni rendeli a törvény (40. §); de már az ir-rendszer harmadik fokozata a fogháznál egyáltalán nem hajtatik végre, és a feltételes szabadságra bocsátás csak az egy évnél hosszabb tartamu fogházbüntetésnél nyerhet alkalmazást. (48. § 2. bekezdés.)

3. Az *egy éven aluli fogházbüntetés* pedig, a mint ez a 40. § első bekezdéséből a contrario következik, egész tartamában közös elzárásban hajtandó végre.

4. Az *államfogházbüntetésnél* törvényünk (35. §) az éjjeli elkülönítést és nappali közös elzárást írja elő.

5. Az *elzárásbüntetést*, a mennyiben a körülmények enge-

dik, elkülönítéssel kell végrehajtani. (Kbtk 18. §). Ez tehát a szabadságvesztésbüntetésnek egyedüli neme, a hol a törvény a *magánrendszert* emelte érvényre. Egyébként csak az életüknek huszadik évét még túl nem haladott egyénekre nézve — javításuk céljából — mondhatja ki a bíróság, hogy hat hónapnál tovább nem terjedő büntetésüket *magán elzárásban* állják ki (btk. 42. §). Ha azonban e büntetés hat hónapot meghalad, a magánelzárás annak csak egy — hat hónapot túl nem haladható — része alatt nyerhet alkalmazást. Mindezek az intézkedések — büntető törvényünk 52. §. értelmében — csak annyiban hajthatók végre, a mennyiben azt a létező viszonyok megengedik.

Még csak azt kell az eddigiek kiegészítéseül megértenem, hogy az életkorának 12. évét már túlhaladott, de 16. évét még be nem töltött ifju, ha a cselekménye bűnösségének fölismerése szükséges belátással nem bírt: életének 20. éveig *javitó-intézetben* helyezhető el (84. §); ha pedig bírt ezen belátással: a büntető törvény 85. §-ában felsorolt, a rendes büntetési tételeknél igen jelentékenyen enyhébb büntetésekkel sujtandó;

továbbá, hogy a 20 éven alúli egyén nem ítéhető sem halálra, sem életfogytig tartó fegyházra (87. §);

vége utalnom kell büntető törvénykönyvünk 92. §-ának ama nagy horderejű rendelkezésére, hogy rendkívüli enyhítő körülmények fenforgása esetén, az elkövetett büntetendő cselekményre a törvényben meghatározott büntetési nem a legkisebb mértékig leszállítható, sőt ha ez is túlszigoru lenne, helyette a sorban következő enyhébb büntetési nem alkalmazandó.

E kitünő intézkedés egyrészt szerencsésen közvetít a relative határozott büntetések minimuma meghatározásával járó előnyök és hátrányok között; másrészt behozza törvényünkbe a *correctionalisatio* elvét, mely szerint arra nézve, hogy az ítékezés tárgyát képező cselekmény büntetté, vétséggé vagy kihágássá minősül-e, a bíró által megállapított büntetési nem dönt.

I.

Ezzel befejezve tételes büntetési és börtönrendszerünk vázlatos ismertetését, áttérhetek annak vizsgálatára, hogy e rendszerek a gyakorlatban jelenleg mennyiben vannak végrehajtva?

Ismétlések elkerülése végett a következőkben a büntetési és börtönrendszernek csak azon tényezőiről fogok szólni, melyek gyakorlati fontossággal bírnak. E helyütt még csak azt kell megjegyeznem, hogy a halál- és szabadságvesztésbüntetés végrehajtására vonatkozólag alább előterjesztendő *adataim az 1888. évi december havának elején* létezett állapotokat tüntetik fel, tehát a legközelebbi időből valók.

I. *A halálbüntetés.*

Ha a bíróságok a halálbüntetést kiszabták, a kir. curia kebelében a 9424/1862. számú királyi leirat alapján szervezett kegyelmi tanács kegyelmezési szempontból újra tárgyalás alá veszi az ügyet; és ezután az igazságügyi miniszter előterjesztést tesz a királyhoz a halálbüntetésnek szabadságvesztésbüntetésre való átváltoztatása avagy a törvény szabad folyásának megengedése végett.

A halálbüntetés csak ez utóbbi esetben hajtatik végre; mi czélból Budapesten egy hóhér van alkalmazva.

Az eljárást a 21061/80. I. M. R. szabályozza.

A büntető törvénykönyvek életbeléptetése óta a kir. curia halálos ítéletet hozott 74 esetben,

melyből végrehajtott 27, u. m.:	1880-ban	—
	1881-ben	3
	1882-ben	3
	1883-ban	6
	1884-ben	7
	1885-ben	6
	1886-ban	1
	1887-ben	—
	1888-ban	1
		<hr/>
		27
életfogytiglani fegyházra változtatott	---	34
15 évi fegyházra	---	12
10 évi fegyházra	---	1
		<hr/>
		74

Ebből látjuk, hogy hazánk culturalis viszonyai még nem fejlődtek annyira, hogy ama büntetés végrehajtása, a közérdek veszélyeztetése nélkül, tényleg a kegyelmezés által mellőzhető lett volna. De meggyőződhetünk a felől is, hogy a humanizmusnak büntető törvénykönyvünket átlengő szelleme, mely eme büntetést csak a két legsúlyosabb büntetetre alkalmazta, a koronára és tanácsosaira is kihatott, és a legfelsőbb kegyelmezésnek aránylag nagy mértékben való alkalmazását eredményezte.

II. Büntetési rendszerünk egyik *figyelemreméltó* eleme az *államfogház*. Ez a custodia honesta jellegével bír, és tulajdonképeni börtönrendszerünk keretén kívül áll.

Csak a felségsértés enyhébb eseteire, továbbá a király és a királyi ház tagjainak nyomtatvány utjáni megsértésére, a hűtlenség, a lázadás, az alkotmány, a törvény, a hatóságok és hatósági közegek elleni izgatás enyhébb eseteire, az úgynevezett amerikai párbajra (btk. 283. §), a párviadalra és végül a fegyveres erő elleni vétségek egynémelyikére szabható ki; föltéve, hogy a halmazatnak ezt akadályozó esete nem forog fenn. (101. §.)

Ezen bűncselekmények közül azonban csak a párviadal fordul elő gyakrabban; és ez esetben is az ítéletek enyhék és a legf. kegyelmezés igen gyakori.

Ezek az okai annak, hogy az államfogház-büntetés évenként nagyon kevés egyénen hajtatik végre; hogy egy időben legfőleg 4—5 egyén van elzárva; sőt gyakran hónapokon át üres az államfogház. 1888. év december 1-én a váci államfogházban 5 egyén volt letartóztatva, a naszódiban senki. Ez utóbbi most már meg is szűnt.

Nem csoda tehát, hogy az igazságügyi kormányzat eddigelé — súlyosabb gondjai miatt — nem fordított különös figyelmet arra, hogy a czélszerűtlen és mozgalmas időkből elégtelen váci államfogház helyett a törvény intenióinak megfelelő államfogházat állítson fel.

Ugyancsak a szükségletnek csekély volta és az önálló igazgatásnak költségessége képezik az okát annak is, hogy az államfogház Vácson, a fegyház közelében állított fel és a fegyrintézet igazgatójának felügyelete alá helyeztetett. Ezt ugyan a törvény szövege ellenzi; de a javaslat indokai — nyilván —

pénzügyi tekintetekből — kifejezetten megengedik; mindazonáltal nem zárkozhatom el azon tapasztalatokon alapuló meggyőződésemet elől, hogy az említett körülmények a nagy közönségben sajnos félreértésre vezetnek, és az államfogház «Custodia honesta» jellegét érzékenyen csorbítják.

Nézetem szerint egy ily kifogástól ment helyen e célra építendő államfogház, egy valamely nagyobb fegyház kezelésében kifáradt, de ide még alkalmas, művelt igazgató alatt tetemes költség nélkül volna fenttartható.

A büntetés végrehajtása iránt a 2106/80. I. M. E. III. R. rendelet a törvény intencióinak megfelelőleg intézkedik.

Az elítélt kérelmére kivételképen néhányszor megengedte az igazságügyi miniszterium, hogy büntetését a lakhelyén levő fogházban állhassa ki. A múlt évi december elején eszközölt számba vételnél azonban a fogházakban egy ily fogoly sem találtatott.

III. A *fegyházbüntetés* képezi büntetési és börtönrendszerünk sarkpontját; s a progressiv rendszer: ama büntetés végrehajtásának módját.

Feladatomhoz ragaszkodva: azt kell kimutatnom, hogy ez a gyakorlatban jelenleg mennyire van keresztül vive?

A most fennálló 8 fegyintézet befogadási képessége és tényleges létszáma a következő:

	Befogadási képessége	Tényleges létszáma
Illava	498	608
Lipótvár... ..	631	732
Munkács	375	503
Sopron	700	707
Szamosújvár	819	639
Vác	695	754
Nagy-Enyed	313	343
Mária-Nostra	317	437
	<hr/> 4357	<hr/> 4723

Ezekben 1888 december 1-én — ide számítva a Mária-Nostrán elhelyezett több rabot is — 4723 egyén volt elzárva.

A túltömöttség tehát jelentékeny; és a múlt évi december hó elején még a fogházakban is 2215 fegyencz volt elzárva; és pedig:

életfogytig elítélt	---	---	---	---	---	---	8
3 évre és ezen felül	---	---	---	---	---	---	867
3 éven alúl	---	---	---	---	---	---	1340

Ezekből nő százhatvanegy.

A fegyintézeti helyiségek e szerint általában véve is elég-telenek a fegyenczek befogadására.

Még kedvezőtlenebbek a viszonyok a helyiségek minősége tekintetében. Az összes fegyintézetekben csak 967 magánzárka van, a melyekből Sopronra 686 esik, míg a többi 281 zárka hét fegyintézet között oszlik meg.

Sopronon kívül tehát szó sem lehet arról, hogy a progressiv rendszer első stadiuma törvényszerűen végrehajtsassék.

Avagy mit kezdjen Illava a maga 31 világos magán zárkájával, midőn évenként 60—70 új fegyenczet kap, kiknek büntetésük nagyságánál fogva egy-egy évet kellene ily zárkában tölteniök? Meg sem kezdheti a büntetés rendszeres végrehajtását, hanem legfőlebb kísérleteket tehet. Ez magyarázza meg, hogy 1888 december 1-én csak 9 fegyencz töltötte büntetésének első fokát zárkában.

Vagy nézzük a Sopron után legtöbb magán zárkával bíró Lipótvárt?

Itt 73 világos magán zárkára évenként 240—250 új fegyencz esik; tehát egy alig tartható 4 hónapon át abban. 1888 decz. 1-én 55 egvény töltötte büntetésének 1-ső fokát ily zárkában.

Mária-Nostráról, hol a 200-at meghaladó évi bejövettel szemben csak 9 *sötét* zárka van, jobb nem is szólani.

A férfi fegyenczek tehát addig tarthatók csak magán zárkában, míg az újabban érkezők őket ki nem szorítják. Ki hosszabb, ki rövidebb ideig marad, a mint épen a véletlen hozza magával, de soha sem addig, mint a törvény rendeli; sőt előfordul, mint épen ez év december 1-én, hogy még a létező zárkák sem használtak ki.

A nők egyáltalán nem kerülhetnek magán elzárás alá, vagy legfőlebb sötét zárkába.

Pedig a magán elzárásban jut legelőbb a fegyencz önismertetre, bűnbánatra és a jónak erős megfogadására. Itt hatnak rá legjobban a valláserkölcsei tanítások és intelmek.

Míg a közösségben ezen lélektani processus vagy egyálta-

lán nem, vagy csak kis mértékben jön létre; és még ha létre jön is — a magukba nem szállott társak káros behatása alatt — csakhamar elenyészik.

Lehet-e ily körülmények között általában a progressiv rendszer végrehajtásáról beszélni, midőn annak első és lélektanilag legfontosabb stadiuma csak egy fegyintézetben fogantatható? Nézetem szerint nem lehet; hanem azt kell constatalnunk, hogy e részben a btk. életbeléptetésének 8-dik évében is még csak a kezdet kezdetén vagyunk.

Ily sajnálatos állapotban egyedül az nyujt vigasztalást, hogy a jelenlegi igazságügyi miniszter felismerve a helyzet tarthatatlanságát, azon újabb magán zárcák építése által a lehetőségig javítani igyekszik. Tudomásom szerint Illaván még a jelen évben közel 200 magánzárka fog építtetni.

Hogy a lélek előkészítése nélkül a végrehajtás második stadiuma, a közös munka sem bír kellő hatással, azt nem kell bővebben indokolni; különösen ha figyelembe vesszük, hogy fegyintézeteink igen *népesek*, a munkatermek nagyok, túltömöttek és a fegyenczek nagy része a közlekedésre alkalmas csendes és alig fárasztó ülő munkával foglalkozik, s hogy ily körülmények között a fegyenczek rendszerint lelkiismeretük furdalását elnyomják, hatalmasoknak érzik magukat, követelők, fegyelmetlenek lesznek s egymást megrontva, bünszövetséget alakítanak.

Ehhez járul, hogy az osztályozás sem felel meg a progressiv rendszer elveinek; legalább a 2106. II./1880. I. M. szabályrendelet nem a javulás mérve szerint osztályoztatja és lépteti elő a fegyenczeket, hanem csak a következő három osztály felállítását *kivánja*, ú. m.: az első osztályba a 24 évnél fiatalabb fegyenczek, a másodikba az ennél idősebbek, a harmadikba a visszaesők sorozandók.

Hogy legyen-e még más osztály is, azt teljesen az igazgató belátására bizza a szabályrendelet.

Ezek azután a szabályszerű osztályozás elégtelenségének érzetében csinálnak «saját rendszerük» szerint valamely osztályozást, a mely azonban a különféle fegyházakban legalább is egyenlőtlen, ha nem épen ellenkező.

Ne legyen ez vád az igazgatók ellen; ők legjobb belátásuk

szerint pótolják a hiányt; hanem szolgáljon annak bizonyosságul, hogy ily lényeges intézkedéseket az alsó végrehajtó közegek belátására bízni nem szabad.

Ha most még constatáljuk, hogy a végrehajtás második stadiumában az éjjeli elkülönítés a soproni fegyházon kívül egy fegyintézetben sincs keresztül vive: azt is kimondhatjuk, hogy *e fokon* semmi sem vall a progressiv rendszer végrehajtására.

Még egy körülményt kell érintenem.

A progressiv rendszer szerint az első fok a vallás erkölcsi és elemi tanítás, a második a fárasztó és edző munka szaka, midőn az oktatás természetszerűleg nagyon háttérbe szorul. Nálunk az első fok tulajdonképen nem létezik; a másodikban pedig az oktatás lép előtérbe.

De ha ez a progressiv rendszer szempontjából a logikai egymásutánnal ellenkezik is: kétségtelen, hogy a fenforgó viszonyok között még a fegyelem és az oktatás az, a mivel a sok vizás tényező rossz hatását ellensúlyozni lehet; ha ugyan az oktatás az elemi ismeretek és valláserkölcsi elvek körében megmarad, és nem képez p. o. pásztorfiuból szépirót.

Valóban ha nálunk a létező kedvezőtlen viszonyok között némi siker érhető el: az egyedül az igazgatók, lelkészek és tanítók tapintatos és önfeláldozó tevékenységének köszönhető.

Ha a legalább három évi fegyházra elítéltek illetéknépen büntetésük két harmadát kitöltötték és szorgalmuk valamint jó viseletük által a javulásra reményt nyújtottak: a felügyelő bizottság javaslatára az igazságügyminiszter által *közvetítő intézetbe* szállíttatnak.

Jelenleg két ily intézet van működésben: Kis-Hartán és Vácson. A harmadik Lipótváron most készült el, de még beépésítve nincsen.

A *kis-hartai* egy 170 hektár területen berendezett csinos mezei gazdaságot képez, melyen három épületben kilencz szobában 72 egyén helyezhető el. Az épületek nélkülözik a fogdák jellegét, de éjjel mindegyikükben egy-egy felügyelő hál.

A felügyelő személyzetet képezi: egy igazgató, egy irtok, egy főfelügyelő és hat felügyelő, kik ugyanott megfelelő lakásokkal bírnak.

Nem hiányoznak a szükséges gazdasági épületek sem; sőt még kovács- és bognár-műhely és méhes is van.

Az igazgató szakértő gazda. A *foglyok* eme gazdaság kezelése körül fölmerülő teendőket végzik.

1888. évi december 1-én 55 fogoly volt ott elhelyezve; 25 hely üres volt.

1884. évtől fogva, midőn ez intézet megnyitott, 11 szökési eseten kívül nagyobb visszaélés nem történt.

A *váczi* közvetítő-intézet a fegyintézet szomszédságában levő és 70 fogoly befogadására alkalmas épületben van elhelyezve, melyhez 4 hektárnyi terület van haszonbérelve. Ezen a foglyok kerti gazdaságot üznek.

Az intézetet a fegyintézeti igazgató a fegyintézeti tisztviselők közreműködésével vezeti, kiknek egyike ez épületben lakik. Van még alkalmazva egy főfelügyelő és három felügyelő. Az éjjeli felügyelő szolgálatot a foglyok teljesítik.

1888. év december 1-én 61 fogoly volt abban elhelyezve.

Az intézet 1885. évben állítottatott fel; azóta nagyobb visszaélés nem történt.

A kis-hartai közvetítő-intézetből fennállásától fogva csak 20 fogoly lett rossz viselet miatt az illető *fegyintézetbe* szállítva; Váczirol egy sem; daczára annak, hogy legnagyobb részük gyilkosság, szándékos emberölés, rablás és halált okozó súlyos testi sértés miatt volt elítélve.

Ezek a kitünő eredmények egyik fénypontját képezik börtönügyünknek; és arról tanuskodnak, hogy az intézmény lélektani helyessége mellett kiváló tehetségű és ügybuzgó tisztviselők, rossz viszonyok között is kielégítő eredményt képesek létesíteni.

Két észrevételt azonban mégis kell tennem. Az egyik az, hogy a *váczi* közvetítő-intézet foglyai a fegyintézet közelségénél és azon körülménynél fogva, mert a fegyintézeti tisztviselők felügyelete alatt állanak, nem érzik magukat oly szabadabb légkörbe áthelyezve, mint a kis-hartaiak; s így ott a közvetítőintézetbe helyezésnek fontosabb lélektani hatása alig érvényesül.

Másik észrevételem az, hogy eddigelé még nincsen oly közvetítő-intézetünk, melyben a foglyok iparos munkát végezhethetnének. Ennek az a rossz következménye van, hogy azon

fegyenczek, a kik szabad életükben iparosok voltak, vagy a fegyintézetben oly iparos munkát tanultak, a melyből szabadulásuk után megélhetnének, ezt mostani közvetítő-intézeteinkben legtöbbször elfelejtik, annak gyakorlatából kijönnek.

A közvetítő-intézeti foglyok, valamint az egy évet meghaladó szabadságvesztésre ítélt más letartóztatottak, hogyha büntetésük háromnegyed részét kiállották és jó viseletük által a javulás reményét megerősítették: *föltételesen szabadon bocsátatnak*.

Börtönrendszerünk ezen kedvezményében a fegyházra ítélték is nagy mértékben részesülnek (évenként mintegy 300); a nagyobb számot azonban (évente mintegy 370) a börtönre ítélték adják ki; míg a fegyházra ítélték elenyészőleg csekély számban (10) szerepelnek nyilván azért, mert egy éven felüli fegyházra tényleg igen kevés egyén ítéltetik el.

A személyi viszonyok további adatai az alapbüntetés minősége szerint nem lévén elkülönítve, de különben is ezen institutum egészben jobban levén megbírálnak: itt az összes föltételes szabadságolásokot veszem szemügyre.

A főkérdés az, hogy hánytól vonatott vissza évenként eme kedvezmény? Alig 10 egyéntől! A mi másfél százalékknak felel meg.

Körülbelül ugyanennyi tűnt el nyom nélkül.

Ez arány oly kedvező, hogy a megvonás okainak részletezésétől eltekinthetünk.

Érdekesebb tudnunk, hogy eme kedvezményben leginkább az élet vagy testi épség elleni büntettek elkövetői, tehát az indulat fellobbbanásából bűnösök, azután a vagyon elleni büntettek és pedig túlnyomó részben a falusi elemek részesülnek; továbbá, hogy a föltételesen szabadon bocsátottak majdnem kivétel nélkül nemcsak jó, hanem dicséretes magaviseletet tanúsítanak, s hogy ennél fogva minden évben több és több egyén részesül e kedvezményben.

S ha most már ezen öröndetes eredménynek az okát keressük: azt az intézmény lélektani helyességén kívül — a felügyelő bizottság lelkiismeretes ajánlásában és az igazságügyi kormány rendkívüli gondosságában találjuk meg; mert a végrehajtás két első tsadiumának fenvázolt tökéletlenségei mellett a

javulás még nem rendszeres és általános, és így a választásban tévedés könnyen fordulhat elő.

IV. A *börtönbüntetés* végrehajtására csak egy kerületi börtön, a szegedi, áll rendelkezésre. A nők egy része — mint a fegyintézeteknél említve volt — Mária-Nostrára szállíttatik. A börtönre ítélték legnagyobb része azonban a királyi ügyészek felügyelete alatti fogházakban szenvedni el büntetését.

Az 1885. évi január 1-én megnyitott szegedi kerületi börtön 400 férfi befogadására van építve. 1888. év december hó 1-én 496 egyén volt benne elzárva.

Tehát a túltömöttség itt is jelentékeny.

A hosszabb időre elítélt rabok még a marosvásárhelyi kir. ítélt tábla területéről is ide hozatnak.

A fogházakban m. é. december elején 4540 rab volt letartóztatva, kik közül

3 éven alúl	---	---	---	---	---	---	---	---	---	4225
3 évre és ezen felül	---	---	---	---	---	---	---	---	---	315

volt elítélve.

Meg kell itt emlitenem, hogy az 1880. évi 2106./I. M. E. rendeletnek azon része, mely szerint a kerületi börtönbe el nem szállítható rabok csak bizonyos fogházakban tölthetik el büntetésüket és e végből esetleg oda átszállítandók, eme fogházak túltömöttsége miatt nem hajtható végre helyesen. De nincs is sok értelme annak, hogy a rabokat a kisebb fogházakból elszállítsuk, midőn a fegyenczeket kénytelenek vagyunk ott hagyni.

Visszatérve a szegedi kerületi börtönre, mint a melyben a börtönbüntetés leginkább végrehajtható, mindenekelőtt constátalom, hogy az csak 71 világos magán zárkával rendelkezik, s hogy az 1887. évi növedék 296 főre ment, kiknek a törvény szerint magán zárkában kellett volna tölteni fejenként átlag 284 napot, töltöttek pedig 88-at.

Ez az átlag szám azonban az egyeseknél oda módosult, hogy a visszaesőkön a magán elzárás teljesen végrehajthatott, az első ízben bűnözőknél pedig aránylag még inkább mellőztetett. 1888 december 1-én 58 egyén volt ilyképen magán zárkában letartóztatva. — Tehát a magán zárkák az napon itt sem voltak eléggé kihasználva.

A büntetési rendszer első stadiumának végrehajtása ezek szerint e kerületi börtönben is tökéletlen.

A második általában kielégítőbb volna, de itt is meg van a túltömöttség; azután túlnyomó a csendes ülőmunka; s a kötelező osztályozás szintén nem felel meg a progressiv rendszer követelményeinek.

Igaz, hogy az igazgató keresztül vitt egy osztályozást, és ebben igyekezett a progressiv rendszer eszméjét érvényesíteni; de ez nézetem szerint a szabályszerű osztályozás nyúge miatt sem sikerülhetett.

Hogy az eredmény mégis kielégítő, azt a tisztviselők, lelkészek és tanítók buzgóságának, valamint azon körülménynek lehet köszönni, hogy a rabok túlnyomó része három éven aluli börtönre van elítélve; az 5 évet pedig csak 74, vagyis 14% haladja meg; s hogy 73% csak először van büntetve.

Ez fejti meg, hogy Szegeden 1887-ben csak 17 fegyelmi eset (2.49 %) fordult elő a rabok között, hogy onnan 66 egyén volt föltételes szabadságra bocsátható, és hogy az eme börtön fennállása óta ilyenképen elbocsátott 139 rab közül csak egyetlen egynek kedvezménye vonatott vissza.

A Szegedről föltételesan szabadon bocsátottak nagy többsége itt is az élet és a test épsége elleni büntetéseket közül került ki.

A fogházakból feltételesan szabadon bocsátott börtönre ítéletekről (rabokról), valamint emez egész intézmény keresztülvitelénél elért igen kedvező eredményekről, már a fegyházak cziménél nyilatkoztam.

A börtönbüntetés végrehajtására nézve még csak azt kell constatálnom, hogy a szegedi rabok közül még egyetlen egy sem szállítottott közvetítő intézetbe, a fogházakban letartóztatottak közül pedig mindössze kettő. Reájuk nézve tehát börtönrendszerünk ezen stadiuma eddig végrehajtva nem lett; pedig közülök 6 évre elítéltek is (4-en) bocsátattak feltételes szabadságra.

Az eddig említett intézetek közvetlenül az igazságügyi miniszterium felügyelete alatt állanak.

V. A *fogházbüntetés* végrehajtására a törvényszéki és járásbirósági fogházak szolgálnak.

Ezek a kir. főügyészek felügyelete alá tartoznak.

A fogházak száma most 383, és befogadási képessége a rimaszombati és jászberényi legújabb építkezések óta 10,926 főre megy.

A múlt év december elején le volt tartóztatva 14,672 egyén, tehát 3646 fővel, vagyis 33·37 % több, mint szabályszerűen lehetett volna.

A túltömöttség tehát nyilván a fogházakban a legnagyobb. Innen az általános óhaj, hogy mindenek előtt a fogházak elhelyezési viszonyain kell javítani.

Hogy azonban a helyzetet és a kibontakozás módját teljesen felismerhessük, szükséges az ott letartóztatottak minősége felől behatóbb tájékozást szereznünk.

Az 1888-dik évi december hó elején összes fogházainkban le volt tartóztatva :

1. Vizsgálati fogoly :	a) első bírósági ítélet nélkül	2194 fő
	b) felelbezés alatt	1264 „
		<u>3458 fő</u>
2. Javítóintézetre ítélt		14 „
3. Elzárásra ítélt :	a) a kir. bíróság által	443 „
	b) a közigazgatási hatóság által	45 „
		<u>488 fő</u>
4. Fogházra ítélt :	a) egy évig bezárólag	3817 „
	b) egy éven felül	139 „
		<u>3956 „</u>
5. Börtönre ítélt :	a) három éven alul	4225 „
	b) három évre és ezen felül	315 „
		<u>4540 fő</u>
6. Fegyházra ítélt :	a) három éven alul	1341 „
	b) három évre és ezen felül	867 „
	c) életfogytig	8 „
		<u>2216 fő</u>
	Mindössze	<u>14,672 fő</u>

Ha már most ezen létszámból a fegyházra ítéltékét 2215 és a börtönre ítéltékét 4540 összesen 6755 fő leültjük : marad egyéb letartóztatott 7917 fő,

a kik a mostani fogházakban kellő elhelyezést nyerhetnének ; sőt ezen felül még 3009 oly fegyházra vagy börtönre ítélt is

elférne, a kik betegségük miatt vagy azon okból, mert itéletüknek jogerőre emelkedésekor büntetésükből már csekély idő van hátra, czélszerűen el nem szállíthatók.

A fogházbüntetés végrehajtásának legfőbb akadálya tehát az, hogy e célra rendelt helyiségeinkben több ezer oda nem tartozó egyén van elzárva.

Ezek nagy részének eltávolításával a fogházbüntetés már a mostani helyiségekben végre volna hajtható, annál is inkább, mert az egy éven felüli fogházra elítéltek száma az eddigi tapasztalatok szerint alig másfél százra tehető, ezek részére pedig a létező 1154 magán zárkából a szükséges rész kitelik; sőt ezen felül általában még az itéletlen vizsgálati foglyok fele része is magán zárkába volna helyezhető.

A fogházbüntetés kellő végrehajtásához, tehát első sorban több fegyház és ker. börtön építése szükséges.

Hogy e mellett több helyen a mostani egészségtelen és czélszerűtlen fogházak helyett nemcsak a fogházbüntetés tökéletesebb végrehajtása, hanem különösen a vizsgálat sikerének biztosítása végett is újakat kell építeni, az a kir. főügyészek jelentésének közzététele óta bővebb bizonyításra nem szorul. Ismétlem azonban, hogy ez a munkának a kisebb és olcsóbb részét képezi.

Hiányosan hajtható végre a törvénynek a munkával való foglalkoztatásra vonatkozó része is; a mennyiben néhány törvényszéki és a legtöbb járásbirósági fogházban, majd a helyiségek elégtelensége, majd a letartóztatottak csekély száma miatt egyáltalán semmiféle munka sem honosítható meg; a hol pedig ez akadályok fenn nem forognak: ritkán hozható be több munkanem, melyek közül a fogoly szabadon választhatna.

Mindemellett a fogházak a munkáltatás terén oly eredményt képesek felmutatni, melylyel a műveltebb külföld hasonfoku fogházai nem dicsekedhetnek. Ez értekezés nem terjeszkehdetik ki a részletekre, annyit azonban a munkaviszonyok jellemzésére meg kell említenem, hogy a házi ipar körében mozgó kosárkötésből, gyümölcs-szállító kosarakért csak a nagy-marosi piacon 26,766 frtot vettek be a mult évben a királyi ügyészségek.

A fogház területén kívül a foglyok igen szívesen dolgoz-

nak, és tudtommal nem fordult elő eset arra, hogy bárki is beleegyezését megtagadta volna.

A fogház rendjét az 1880. évi augusztus 9-én 2106. sz. a. kelt igazs. miniszt. rendelet 5-dik melléklete és az ez által részben hatályában fentartott 696/1874. sz. rendelet szabályozza.

Eme rendeletek azonban büntető rendszerünk végrehajtását nem célozzák, hanem a btk. 52. §. alapján lényegileg csak a régi büntetés-végrehajtást szabályozzák.

E szabályok a fegyházi és börtön-szabályoknál a papiroson enyhébbeknek látszanak. Ámde a fogházak mostani helyiségei élelmezési és munkaviszonyai között a fogházban letartóztatottak helyzete sok helyütt súlyosabb az országos intézetekbe zárt rab vagy fegyencz helyzeténél.

A helyiségi viszonyokat már kimutattuk.

Az élelmezésre nézve azon felül, miket Gruber Lajos tagtársunk szives volt előadni, ki kell emelnem, hogy a btk. 41. §-ban említett élelmezési kedvezményt a vádlottak vagy védők a bíróságtól igen ritkán kérik; fölélhető munkakeresményük pedig nem sok van; sőt az idézett szabályrendelet 36. §-ban foglalt azon kedvezményt is, mely szerint a foglyok még bizonyos esetekben sajátjukból élelmezkedhetnek, kevesen vehetik igénybe; mert azoknak a legnagyobb része szegény, s hozzátartozóik rendszeren a fogház székhelyétől távol laknak.

Innen azon megdöbbenő jelenség, hogy a fegyházra és börtönre ítélték sok helyen a fogházból való elszállításukat mint jogot és kedvezményt követelik.

Az ifju korú foglyok fogházbüntetésének végrehajtására (btk. 42. §.) legújabbán az e célból megvett és átalakított jászberényi régi kerületi székház szolgál. E fogház 360 főre van berendezve, és minden kívánalmaknak megfelel.

Ez intézkedés régi és súlyosan érzett hiányt pótol, s azért a fogházügy minden barátja csak elismeréssel adózhatik az igazságügyi kormánynak.

A fogházbüntetéssel kapcsolatban kell megemlékeznünk a *javitó-intézetekről* is.

Ily intézetünk eddig kettő van: Aszódon 180, Kolozsváron 56 főre. Mindenik férfiak számára szolgál. Ezek az igazságügyi miniszterium felügyelete alatt állanak.

A múlt év december hó 1-én Aszódon 29, Kolozsváron pedig 4, összesen 33 üres hely volt. Ezzel szemben ugyanaz időben a fogházakban 11 fiu és 3 leány volt letartóztatva, kik javító-intézetbe szállításra vártak.

Tudomásom szerint egy női javító-intézet felállítása a főváros közelében még a jelen év folyamán megtörténik; a mi bizonyára nagy hiányt pótol. Ezen felül, már most még egy férfi javító-intézetre volna szükség, mert százat meghalad azon ifju korú elítéltek száma, kik a felügyelő bizottság által javító-intézetbe szállításra ajánltathatnának, ha annak fogamatba vétele remélhető volna.

A javító-intézetek alapszabályait az igazságügyi miniszterium 1883. évi decz. 28-án 48,981. sz. a. adta ki, és bővebb tájékoztatásul indokokkal látta el.

E szabályokból e helyen csak két alapelvet emelek ki. Azt, hogy a nevelés a tágabb értelemben vett családrendszerre van alapítva, mely szerint egy családfő vezetése alatt legfőlebb 20 gyermek egy családot alkot, és egy intézetben 6—7 ily család is lehet; továbbá azt, hogy az intézetbe oly ifju egyének is felvétetnek, a kik büntetve nem voltak.

Helyesek-e ezen alapelvek? annak megvitatása a jelen általános ismertetés keretén kívül esik. Reményilem, a tisztelt szakosztály tanfőurai e kérdéssel alkalmissal majd behatóan foglalkoznak.

Én úgy vélem, hogy az eddig elért eredményekkel meg lehet elégedni.

VI. Az *elzárás büntetésre* nézve kevés mondani valóm van.

A kir. járásbiróságok fogházaikban, még a közigazgatási hatóság által oda szállítottakat is beleértve, csak 488 fő volt a múlt év december elején letartóztatva. Egy-egy fogházra nem kerül két fő. Oly csekélység, mely börtönrendszerünk végrehajtásának vázlatos ismertetésénél fogházaink szempontjából különös figyelmet alig érdemel.

A közigazgatási hatóságok fogházainak ide vonatkozó legújabb adatait pedig megszerezni módomban nem állott.

Röviden összefoglalva a büntetési és börtönrendszerünk végrehajtására nézve mondottakat, constatálnom kell, hogy az még teljes egészében fogamatba véve nincsen, és hogy épen a

progressiv rendszer két első legfontosabb stadiumának kellő végrehajtására nézve történt legkevesebb; de constatálnom kell azt is, hogy legújabbán az egész vonalon megindultak az intézkedések börtönrendszerünk foganatosítása végett, és hogy az eddigi eredmények annak lélektanilag helyes és népünk természetének megfelelő voltát igazolták.

II.

A büntetőtörvénykönyvünkben a büntettekre megállapított egyik szabadságvesztési nemnek, a *börtönbüntetésnek* eltörlése iránt újabb időben több oldalról hangoztatott kíváncsi volt bizonyára az a körülmény, a mely e tisztelt bizottságot arra indította, hogy a megvitatásra kitűzött első kérdésbe fölvegye azt is: vajjon az eddigi tapasztalatok szerint *szükségesnek* és *célszerűnek* mutatkozik-e a szabadságvesztésbüntetésnek a törvényben elfogadott nemeit módosítani?

Válaszomban első sorban kiemelendőnek azt tartom, a mire maga a kérdés is helyesen utal, a *szükségességi* és *célszerűségi* szempontnak megkülönböztetését.

Ha pusztán úgy volna föltéve a kérdés: *szükségesnek* mutatkozik-e a börtönbüntetés fentartása? a válasz valószínűleg tagadó lenne; mert kétségtelen (és ezt törvénykönyvünknek lángeszű előkészítője nálunknál bizonyára jobban tudta), hogy az individualis rendszer elvi szempontjából a szabadságvesztésbüntetések osztályozása közömbös.

De e rendszer eddig sehol sem hajtattott végre; talán meg sem valósítható.

Az individualisatio keresztülvitele nélkül pedig a büntetteknek és büntetéseiknek súlyosabb és enyhébb voltuk szerinti megkülönböztetése egyrészt büntetőjogi, másrészt börtönügyi szempontból *célszerűnek* látszik.

Avagy ki nem látja azt a nagy különbséget, a mely az életfogytig tartó fegyházzal és a hathónapi börtönnel sújtott büntett között van?! És ki tartaná a fegyház vagy börtönbüntetést mind a két fajú büntetetre kiterjesztendőnek?!

Kétségtelen, hogy a büntettek között azok súlyossága, ter-

mészete, jellege, és motivumai tekintetében lényeges eltérés mutatkozik. Nagyon czélszerűnek tartom ennél fogva, hogy e különbségnek a törvényhozó a büntetteknek bizonyos szétválasztásával kifejezést adjon, és ezt bizonyára legkönnyebben teheti *kétféle büntetési nem fölállításával*, a melyek egyikével a súlyosabb, másikával azoknak enyhébb nemét sújtja.

Ez külsőleg fölismerésre juttatja a különbséget, mely a büntetteknek ez eltérő nemei között mutatkozik.

De e *jogi* szempont mellett kiemelendő az is, hogy a büntett miatt elítéltek cselekményük sulya szerint *börtönügyi szempontból* bizonyos osztályokba sorozandók.

Avagy ki akarná együvé zárni a jelenleg az illavai fegyházban elhelyezett, életfogytig tartó fegyházra ítélt száz meg száz fegyenczet a szegedi kerületi börtönben letartóztatva levő rabokkal? Bizonyára senki azok közül a kik tudják, hogy a szabadságvesztésbüntetés végrehajtásánál mindig szem előtt kell lebegni annak is, hogy lehetőleg meggátoltassék az, miszerint az elítéltek egymást erkölcsileg rontsák.

Ez okból a büntett miatt elítélteket nemcsak a büntetés végrehajtása alatt tanusított magukviselete szerint szükséges classificalni (erkölcsi és érdemosztályzat), hanem czélszerűnek mutatkozik őket bizonyos csoportokra elkülöníteni az általuk elkövetett büntetendő cselekmény sulyosságához, jellegéhez, motivumaihoz képest is. Ez az alaposztályozás sokhelyütt — nagy gonddal és szabatosággal — keresztül van vive.

Kérdés csak az lehet, hogy az osztályozást a törvényhozás és ennek intézkedései alapján a concret esetben a bíróság eszközölje-e, vagy a végrehajtó hatóság?

Részemről meg vagyok győződve, hogy általánosságban a *törvényhozás*, concrete pedig az egyes esetekkel behatóan foglalkozó, azoknak részleteit a büntető eljárás eredményéből legjobban ismerő *bíró* helyesebben és egyenlőbben fog osztályozni, mint a börtönügyi igazgatás, melynek ily osztályozás eszközölhetése végett még külön vizsgálni, tanulmányozni kell az egyes eseteket.

E két szempont — azt hiszem — eléggé indokolja a fegyház és börtönbüntetés megkülönböztetésének czélszerűségét.

Azon ellenvetés, hogy a büntettekre szabott kétféle szabad-

ságvesztésbüntetési nemnek fentartása költségesebb, nemcsak soha bizonyítva nem lett, de nem is bizonyítható. Mert egészben és nagyban mind a két nemű büntetéshez egyforma építkezések szükségesek; s ha mégis valami különbséget lehet tenni, az abból áll, hogy épen a börtönök nagyobb részének építkezése és adminisztrációja egyszerűbb és olcsóbb lehet.

Mindezek alapján a szabadságvesztésbüntetés jelenlegi nemének fentartását viszonyaink között *célszerűnek* tartom.

* * *

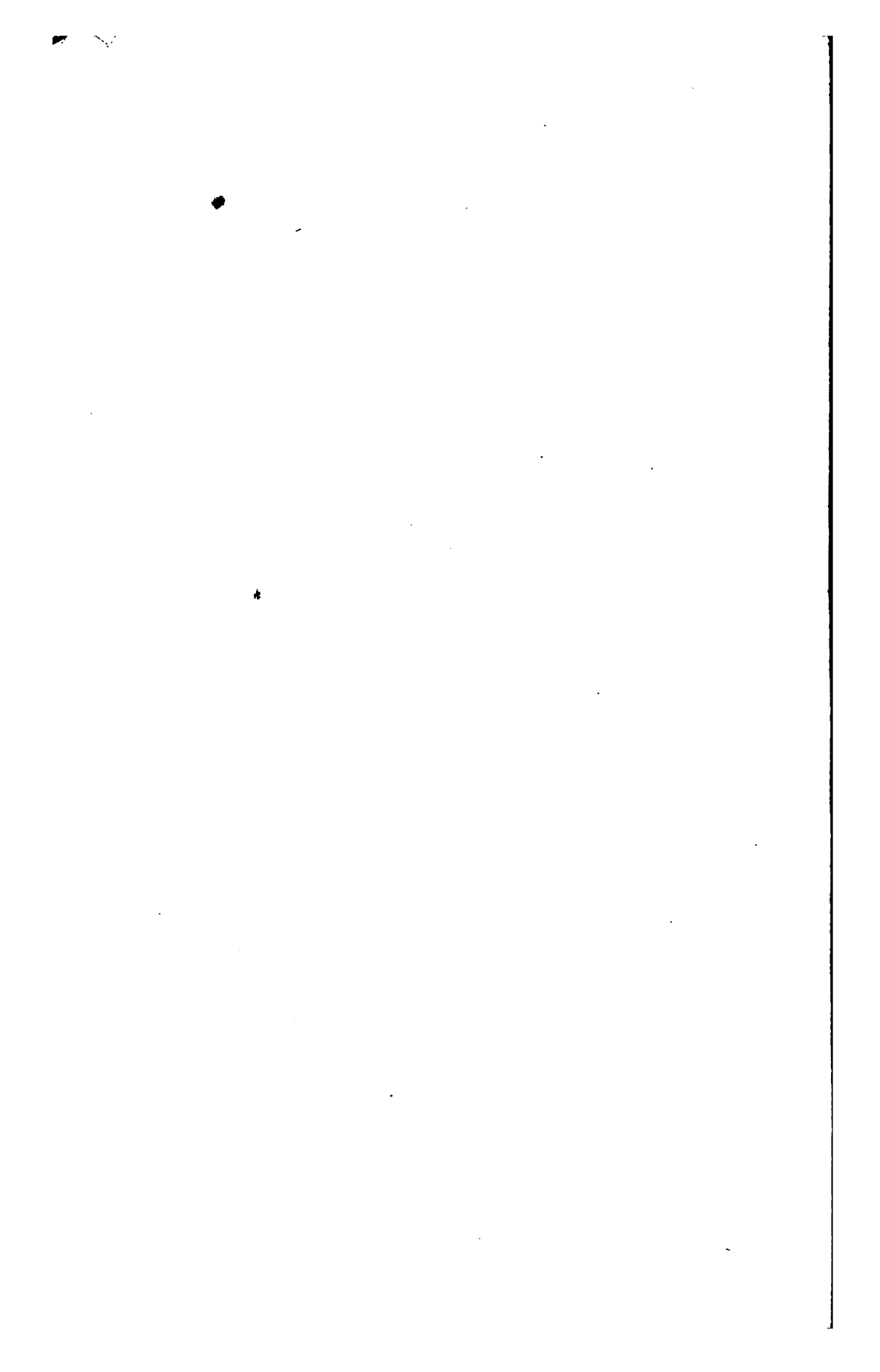
És ezzel megfelelttem az elém tűzött mindegyik kérdésre.

Nincs más hátra, mint kiemelnem azt, hogy — az eddigiekből levonható tanuláshoz képest — büntetési és börtönrendszerünk tekintetében a közel jövőben arra kell törekednünk, hogy törvényünknek ide vonatkozó intézkedéseit végrehajtsuk, hogy törvényünk büntetési és börtönrendszerét a teljes megvalósításhoz minél közelebb vigyük.

Csak akkor, ha a tényleges végrehajtás eredményeit legalább egy időn át megfigyeltük, csak akkor érkezhetik el nézetem szerint annak az ideje, hogy megfontolás tárgyává tegyük, vajjon mutatkozik-e és mily irányban büntetési és börtönrendszerünk módosításának szüksége.

Ma csak azt constatálhatom, hogy törvényünk büntetési rendszere általában bevált, sőt a jelenlegi kedvezőtlen körülmények között, a csonka végrehajtás mellett is, jó eredményekkel jár. (Élénk éljenzés.)

Elnök Tóth Lőrincz a jelenlevők általános óhajának véleget tenni, midőn a t. előadó urnak világos, kristálytisztá, adatokban és különösen a legújabb hazai adatokban gazdag, nagy érdekű tanulmányáért a bizottság nevében meleg és hálás köszönetet mond. (Általános helyeslés.)

A „MAGYAR JOGÁSZEGYLET” KIADÁSÁBAN megjelennek és
PERIFFER FERDINAND könyvkereskedésében (IV. Szervita-tér) kaphatók:

Ertekezések.

- I. Igazságszolgáltatásunk és közigazgatásunk reformja. Irta
Dr. Dell'Adami Rezső.
- II. A francia ügyvédség. Irta *Dr. Nagy Dezső.*
- III. Az életbiztosítás lényege és jogi természetje. Irta *Dr. Neumann
Armin.*
- IV. A 12 éven alóli életkor és a büntetőjogi beszámítás. Irta *Bék-
sics Gusztáv.*
- V. A vasúti jog jelenlegi érvényében. Irta *Dr. Hérisz Károly.*
- VI. A magyar örökösödési jog tervezetének vezéreszméje. Irta
Dr. Teleszky István.
- VII. A közszerzeményi jog. Irta *Dr. Jancsó György.*
- VIII. Az ági öröklés fentartása. Irta *Dr. Herczegh Mihály.*
- IX. A magyar polgári törvénykönyv tervezete és a modern jog-
tudomány. Irta *Dr. Dell'Adami Rezső.*
- X. Az örökjog alapelvei a magyar polgári törvénykönyv terveze-
tében. Az 1882. nov. 11.—december 4. ülésekben folytatott vita.
- XI. A büntető bíróságok szervezete és hatósági köre, tekintettel a
magyar bünvádi eljárás tervezetére. Irta *Dr. Jellinek Arthur.*
- XII. A büntető bíróságok szervezete és hatósági köre, tekintettel a
magyar bünvádi eljárás tervezetére. Az 1883. márczius 19.—június 1-ig
folytatott vita.
- XIII. A polgári peres eljárás reformja. Irta *Dr. Nagy Dezső.*
- XIV. A polgári peres eljárás reformja. Irta *Dr. Emmer Kornél.*
- XV. A polgári peres eljárás reformja. Irta *Dr. Plósz Sándor.*
- XVI. A polgári peres eljárás reformja. Az 1883. évi november 17-től
december 1-ig folytatott vita.
- XVII. A polgári peres eljárás reformja. Az 1883. december 1-től 1884
január 28-ig folytatott vita.
- XVIII. A polgári peres eljárás reformja. Az 1884. márczius 12-től április
7-ig folytatott vita.
- XIX. Új irányok a magánjogban. Irta *Dr. Schwarz Gusztáv.*
- XX. Hasonkét levél az 1842-től 1854-ig terjedő időszakból. Fel-
olvasta 1884. nov. 22-án *Dr. Tarnai János.*
- XXI. Naturalismus a büntetőjogban. Irta *Dr. Heib Fausztin.*
- XXII. Telekkönyvi reformok. Irta *Köplány Géza.*

- XXIII. Magánjogi codificatióink és régi jogunk. I.
Irtá *Dr. Dell'Adami Rezső*
- XXIV. Nézetek a telekkönyvi reformról. Irtá *Dr. Csüllög Gyula*
- XXV. Telekkönyvi reformok. Irtá *Dr. Imling Konrád.*
- XXVI. Telekkönyvi reformok. Az 1885. május 12-ikén tartott vita.
- XXVII. Magánjogi codificatióink és régi jogunk. II.
Irtá *Dr. Dell'Adami Rezső*
- XXVIII. Laohaud vödbeszédek. Irtá *Dr. Végh Arthur.*
- XXIX. A törvényhatósági tisztviselők, segéd- és kezelő-személyzet elleni fegyelmi eljárásról. Irtá *Dr. Jellinek Arthur.*
- XXX. A delictum collectivum és a szokásszerű és halatsszerű büntetések tanja. Irtá *Dr. Balogh Jenő.*
- XXXI. Az örökség birtokbavételének főelve a magánjogi törvénytervezetben. Irtá *Galamb István.*
- XXXII. A polgári bíróság szervezése. Irtá *Dr. Herczegh Mihály*
- XXXIII. Magánjogi codificatióink és régi jogunk. III.
Irtá *Dr. Dell'Adami Rezső*
- XXXIV. A polgári bíróságok szervezéséről. Irtá *Tóth Gáspár.*
- XXXV. A référé-rendszer a magyar alkalmazása.
Irtá *Dr. Emlar Kornél*
- XXXVI. A bírói szervezet. Irtá *Dr. Podhorányi Gyula.*
- XXXVII. A nemzetközi magánjog haladása.
Irtá *Dr. Dell'Adami Rezső*
- XXXVIII. Az angol büntető eljárás. Irtá *Dr. Csorba Ferencz.*
- XXXIX. Börtönügyi viszonyaink reformjához. Irtá *Dr. Balogh Jenő*
- LX. Fegyházaink betegülési, halálozási és légűrtartalmi viszonyai, összehasonlítva a külföldi viszonyokkal.
Irtá *Atzél Béla*
- XLI. A magyar büntető törvénykönyv büntetési és büntetés-rendszeréről. Irtá *Dr. Kelemen Mór.*
- XLII. Alapítványaink és a legfelső felügyeleti jog.
Irtá *Csorba Ferencz*
- XLIII. A bírák és bírósági hivatalnokok felelősségéről szóló törvényjavaslat. Irtá *Dr. Székely Miksa.*
- XLIV. A magyar büntető törvénykönyv büntetési és büntetés-rendszerének jelenlegi végrehajtása és ennek eddigi eredményei.
Irtá *Dr. Székely Ferencz*

Külföldi törvények magyar fordításban.

- I. Német, osztrák és francia uszaratörvények. Fordították:
Dr. Barna Ignác és Dr. Nagy Dezső.
- II. Olasz ügyvédi rendtartás. Az 1874. június 8-iki törvény az ügyvédség és az ügyészség gyakorlásáról. Független: a kir. rendtartás. A képviselőházi bizottság indoklása. Ford. *Dr. Dell'Adami Rezső*
- III. A sáhwai szövetség törvénye a köztalmi jogról. 1-161. cikkkel.
Fordította *Dr. Barna Ignác.*

